

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 31.10.2017
Spisová značka: 22 Cdo 3894/2017
ECLI: ECLI:CZ:NS:2017:22.CDO.3894.2017.1
Typ rozhodnutí: USNESENÍ
Heslo: Zpracování
Vlastnictví
Dotčené předpisy: § 26 předpisu č. 141/1950Sb.
§ 25 předpisu č. 141/1950Sb.
§ 125 předpisu č. 141/1950Sb.
§ 155 předpisu č. 141/1950Sb.
§ 158 předpisu č. 141/1950Sb.
§ 159 předpisu č. 141/1950Sb.
§ 129 odst. 1 obč. zák.
Kategorie rozhodnutí: E
Podána ústavní stížnost

datum podání	spisová značka	soudce zpravodaj	výsledek	datum rozhodnutí
25.01.2018	IV.ÚS 341/18	JUDr. Jan Filip	odmítnuto	18.09.2018

22 Cdo 3894/2017-169

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Davida Havlíka a soudců Mgr. Michala Králíka, Ph.D., a JUDr. Jiřího Spáčila, CSc., ve věci žalobců: **a) M. D.** a **b) H. D.**, zastoupených JUDr. Lubošem Komůrkou, advokátem se sídlem v Jihlavě, Benešova 8, proti žalované **S. F.**, zastoupené JUDr. Martinem Sobotkou, Ph.D., advokátem se sídlem v Jihlavě, Hruškové Dvory 53, o určení vlastnictví, vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 20 C 51/2015, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočka v Jihlavě ze dne 30. 6. 2016, č. j. 54 Co 30/2016-127, takto:

I. Dovolání **se odmítá.**

II. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobcům oprávněným společně a nerozdílně do tří dnů od právní moci tohoto rozhodnutí na náhradě dovolacího řízení 5 420 Kč k rukám zástupce žalobců JUDr. Luboše Komůrky.

Stručné odůvodnění:

Okresní soud v Jihlavě (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. 9. 2015, č. j. 20 C 51/2015-101, pod bodem I. výroku určil, že součástí společného jmění žalobců je pozemek v katastrálním území P. a pod bodem II. výroku rozhodl o povinnosti žalované zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení částku 29 684 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Krajský soud v Brně – pobočka v Jihlavě jako soud odvolací k odvolání žalované rozsudkem ze dne 30. 6. 2016, č. j. 54 Co 30/2016-127, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil, ve výroku II. změnil tak, že žalované uložil povinnost zaplatit žalobcům na nákladech řízení před soudem prvního stupně částku 43 187,60 Kč. Dále žalované uložil povinnost zaplatit žalobcům na nákladech odvolacího řízení částku 12 729 Kč.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř. a jako dovolací důvod uplatňuje nesprávné právní posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Podle jejího názoru rozhodnutí odvolacího soudu závisí „na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která má být posouzena jinak“, konkrétně otázky nabytí vlastnictví zpracováním cizí věci, a dále na vyřešení „otázky hmotného nebo procesního práva, která dosud nebyla vyřešena“. V souvislosti s dosud neřešenou otázkou poukazuje na to, že byla soudním rozhodnutím připravena o majetek, aniž by se dopustila protiprávního jednání. Odvolací soud nesprávně posoudil

otázku vydržení vlastnického práva a nesprávně rozhodl o náhradě nákladů řízení. Odvolací soud chybně rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně a přiznal žalobcům vyšší náklady, než které požadovali. Navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že žalobu zamítne, nebo rozsudky obou soudů zruší a věc vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobci ve vyjádření k dovolání souhlasí se závěry nalézacích soudů a navrhují, aby bylo dovolání odmítnuto, případně zamítnuto.

Obsah rozsudků soudů obou stupňů i obsah dovolání jsou účastníkům známy, a proto na ně dovolací soud pro stručnost odkazuje.

Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na právní otázce nabytí vlastnictví zpracováním věci v souvislosti s neoprávněnou stavbou chaty na cizím pozemku před 1. 4. 1964.

Nalézací soudy se přitom již jednou otázkou nabytí vlastnictví zpracováním cizí věci ve vztahu ke shodnému předmětu řízení i ke stejným účastníkům řízení zabývaly, a to ve věci vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 8 C 1135/95, v níž předmětem sporu byl návrh na odstranění staveb a uvedení pozemku do původního stavu, kde navrhovatelkou byla současná žalovaná. Okresní soud v Jihlavě a následně i Krajský soud v Brně dospěly k závěru, že „výstavbou obou chat v letech 1956 či 1957 došlo rovněž ke vzniku dvou nedělitelných nemovitých věcí, představovaných v obou případech vždy chatou a současně pozemkem v rozsahu zastavěné části a též části nezbytné k užívání té které chaty, a že jejich vlastníkem se stal stavebník té které chaty (§ 126 odst. 1 ObčZ). Nejedná se tak o stavby na pozemku žalobců“. Proti jejich rozhodnutí bylo podáno dovolání, které Nejvyšší soud usnesením ze dne 17. 9. 2008, č. j. 22 Cdo 5103/2007-260, odmítl. Odmítnuta byla i ústavní stížnost podaná proti závěrům Nejvyššího soudu, a to rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 3021/08.

Podle hlavy II. – ustanovení přechodných a závěrečných – dílu 1 – přechodných ustanovení – oddílu 1 – všeobecných ustanovení – § 3028 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

Podle části osmé – závěrečná ustanovení – hlavy druhé – přechodná a zrušovací ustanovení – § 488 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném od 1. dubna 1964 (obdobně § 854 zák. č. 40/1964 Sb. ve znění účinném od 1. ledna 1992), pokud dále není uvedeno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní vztahy vzniklé před 1. dubnem 1964; vznik těchto právních vztahů, jakož i nároky z nich vzniklé před 1. dubnem 1964 se však posuzují podle dosavadních předpisů.

Jelikož vlastnické právo žalobců k zastavěnému pozemku mělo vzniknout před 1. 4. 1964, postupoval v otázce nabytí vlastnického práva dovolací soud podle příslušných ustanovení zákona č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku (dále jen „zák. č. 141/1950 Sb.“). Jelikož k případnému vydržení vlastnického práva žalovanou nemohlo dojít před 1. 4. 1964, jak bude uvedeno dále, postupoval dovolací soud při posouzení otázky vydržení podle příslušných ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“).

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Podle § 241a odst. 1 – 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

Požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je podle § 241a odst. 2 o. s. ř. obligatorní náležitostí dovolání. Má-li být dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. proto, že dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak, jde o způsobilé vymezení přípustnosti dovolání ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř. jen tehdy, je-li z dovolání patrné, od kterého svého řešení otázky hmotného či

procesního práva se má, podle mínění dovolatele, dovolací soud odchýlit (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sen. zn. 29 NSČR 55/2013, a ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, tato i dále označená rozhodnutí jsou uveřejněna na internetových stránkách www.nsoud.cz).

V projednávané věci nemůže být dovolání přípustné ohledně požadavku na odchýlné posouzení relevantní právní otázky dovolacím soudem, neboť jím není vystižen důvod přípustnosti dovolání uvedený v § 237 o. s. ř. Námitka směřující k odchýlnému posouzení právní otázky, kterou měl odvolací soud řešit nesprávně, významově neodpovídá tomu, aby „dovolacím soudem (již dříve) vyřešená právní otázka byla (dovolacím soudem) posouzena jinak“ (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, uveřejněné pod č. 80/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

V souvislosti s otázkou nabytí vlastnictví zpracováním cizí věci totiž dovolatelka odvolacímu soudu vytýká, že na posuzovanou věc nesprávně aplikoval judikaturu Nejvyššího soudu (označuje rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Cdon 398/96 a 22 Cdo 2192/2000), a rozhodnutí odvolacího soudu proto závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která má být posouzena jinak. Tvrdí, že v roce 1956 - 1957 byla na pozemku postavena pouze bouda na náradí, která nebyla stavbou trvalou, a proto analogie zpracováním cizí věci nepřicházela do úvahy. Rovněž namítá, že judikaturu o zpracování cizí věci lze použít pouze na pozemky v soukromém vlastnictví, zatímco pozemek zastavěný stavbou chaty (původně součást pozemku) byl ve vlastnictví socialistickém, neboť právním předchůdcům žalované byl odňatý v roce 1953 v rámci kolektivizace a byl jim vrácen až v roce 1992. Proto ho nebylo možné do soukromého vlastnictví nabýt. Dále poukazuje na to, že jí nebyla poskytnuta náhrada podle § 128 zák. č. 141/1950 Sb. Na stavbu chaty bylo použito dřevo ze stromů pokácených na lesním pozemku a odvolací soud nijak nezkoumal majetkový podíl žalobců a dovolatelky na tomto materiálu. Odvolací soud podle dovolatelky přiložil původní právní úpravě větší váhu než aktuálně platným principům občanského práva a postupoval v rozporu s § 2 a § 6 o. z. Zvýhodnil neoprávněného stavebníka, aniž by chránil knihovního vlastníka.

Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 6. 12. 1998, sp. zn. 3 Cdon 398/96 (uveřejněném pod č. 26/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), vysvětlil, že na rozdíl od úpravy obsažené v tzv. obecném zákoníku občanském z roku 1811, která vycházela ze zásady „superficies solo cedit“ a podle níž se trvalá stavba považovala za součást pozemku, zákon č. 141/1950 Sb. stanovil v § 25 větě druhé, že stavby nejsou součástí pozemku. Od 1. 1. 1951 se stavby trvalého charakteru (tj. věci nemovitě ve smyslu § 26 zákona č. 141/1950 Sb.) již nestávaly součástí pozemku. Byla-li nově budovaná stavba postavena na cizím pozemku, nepřirůstala vlastníkově pozemku, nýbrž od počátku byla majetkem toho, kdo ji postavil, a to bez ohledu, zda byla postavena na cizím pozemku na základě práva stavby či nikoliv. Proto i v případech, kdy na cizím pozemku byla za účinnosti zákona č. 141/1950 Sb. postavena trvalá (nemovitá) stavba, aniž bylo pro stavebníka zřízeno právo stavby, nestal se vlastníkem stavby vlastník pozemku. Tímto určujícím závěrem Nejvyšší soud zdůraznil tu skutečnost, že samotné vybudování stavby při absenci platně zřízeného práva stavby nezakládalo vlastnické právo k této stavbě vlastníkově pozemku.

Ve stejném rozhodnutí se Nejvyšší soud dále zabýval i posouzením situace, že byla stavba postavena na pozemku vlastníka bez práva stavby. Nejvyšší soud v této souvislosti zdůraznil, že postavením trvalé stavby na cizím pozemku bez práva stavby nemohlo vzniknout oddělené vlastnictví ke stavbě a pozemku. Ustanovení § 155 zákona č. 141/1950 Sb. sice stanovilo, že vlastníkem stavby může být osoba rozdílná od vlastníka pozemku, avšak podmínky, za nichž se tak může stát, byly obsaženy v ustanovení § 158 a § 159 uvedeného zákona.

Pokud pak byla na cizím pozemku zřízena trvalá stavba, aniž k tomu měl stavebník zákonem vyžadované oprávnění (tzv. občanskoprávní titul), šlo z občanskoprávního hlediska o neoprávněnou stavbu, byť by stavebník měl stavební povolení či splňoval další náležitosti podle předpisů správního práva. Na řešení takto vzniklého vztahu mezi vlastníkem pozemku a stavebníkem, který neměl potřebné občanskoprávní oprávnění na cizím pozemku stavět, a na posouzení nároků z tzv. neoprávněné stavby vzniklých, bylo třeba použít příslušná ustanovení zákona č. 141/1950 Sb. Protože tento zákon neobsahoval přímou úpravu vztahů vyplývajících z tzv. neoprávněné stavby na cizím pozemku, postupovalo se po právní stránce (nebylo-li jiné dohody mezi účastníky) při úpravě vztahu mezi stavebníkem a vlastníkem pozemku analogicky podle ustanovení § 125 a násl. zákona č. 141/1950 Sb., která řešila otázku nabytí vlastnictví zpracováním cizí věci, smísením či sloučením věcí různých vlastníků a která upravují postup při řešení vzniklého vztahu podle daných hledisek. Z toho vyplývalo, že i v případě, kdy ke stavbě na cizím pozemku nebylo zřízeno právo stavby, které bylo podmínkou vzniku odděleného vlastnictví stavby a pozemku ve smyslu § 155, řídila se úprava vzniklého právního vztahu mezi stavebníkem a vlastníkem pozemku analogicky podle § 125 a násl. zákona č. 141/1950 Sb.

V rozsudku ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 22 Cdo 469/2003, pak na uvedené závěry Nejvyšší soud navázal a dále je rozvedl potud, že zpracuje-li cizí věc v dobré víře socialistická právnická osoba, je výrobek v socialistickém vlastnictví, jinak se věc, lze-li tak učinit, uvede v předešlý stav (§ 125 zákona č. 141/1950 Sb.). Není-li uvedení věci v předešlý stav dobře možné, zejména brání-li tomu povaha výrobku anebo obecný zájem, stane se vlastníkem

výrobku ten, jehož podíl oceněný v penězích je největší. Při určení ceny podílu se přihlédne i k hodnotě vytvořené práci (§ 126 odst. 1 zákona č. 141/1950 Sb.). Jsou-li si podíly rovny anebo brání-li zvláštní ustanovení nebo obecný zájem tomu, aby se vlastníkem stal ten, jehož podíl je největší, určí vlastníka soud; přitom dá zpravidla přednost tomu, kdo ke vzniku výrobku přispěl prací (§ 126 odst. 2 zákona č. 141/1950 Sb.). Zpracuje-li někdo cizí věc vědomě, může soud po uvážení všech okolností případu a s přihlédnutím k obecnému zájmu rozhodnout jinak; zejména může uložit, aby se navrátilo každému, co jeho jest, i když tím výrobek bude porušen, nebo jej přiřknout tomu, jehož podíl je menší (§ 127 zákona č. 141/1950 Sb.).

S odkazem na závěry vyslovené v rozsudku ze dne 6. 12. 1998, sp. zn. 3 Cdon 398/96, pak Nejvyšší soud zdůraznil, že vztah mezi stavebníkem a vlastníkem pozemku je třeba posoudit podle § 125 a násl. zákona č. 141/1950 Sb. Je tedy třeba vycházet nejen z § 125, ale i z následujících ustanovení tohoto zákona. Úprava důsledků zpracování cizí věci v zákoně č. 141/1950 Sb. tvoří ucelený systém norem, ze kterého nelze vyjímat jednotlivá ustanovení. Zákon klade důraz na dobrou víru zpracovatele a vychází z toho, že v praxi může docházet k případům, ve kterých zákon nemůže dopředu jednoznačně určit řešení, které by bylo v souladu s tradičními principy, na kterých spočívá soukromé právo. Proto nechává na soudu, aby v odůvodněných případech s přihlédnutím ke všem okolnostem věci určil, kdo bude vlastníkem zpracované věci; z obsahu § 125 a násl. zákona č. 141/1950 Sb. vyplývá, že soud přitom přihlíží k možnosti uvedení v předešlý stav, velikosti podílů a k obecnému zájmu (vyjadřujícímu zejména hospodárnost přijatého řešení) a také k dobré víře zpracovatele. To platí i pro přiměřené použití těchto ustanovení v případě neoprávněné stavby na cizím pozemku. Nelze tu vyjít z toho, že stavebník se stává ve všech případech vlastníkem zastavěného pozemku. Takový přístup by totiž mimo jiné zvýhodnil neoprávněného stavebníka proti stavebníkovi oprávněnému; zatímco neoprávněný stavebník by se stal vlastníkem pozemku i stavby na něm zřízené, ten, komu by svědčilo právo stavby, by nabýval pouze vlastnictví ke stavbě. V případě nedostatku práva stavby by ten, kdo stavěl v dobré víře, měl stejné postavení jako ten, kdo vědomě porušoval právo vlastníka pozemku. Takové důsledky by byly nepřijatelné. Proto v případě, že soud vypořádává neoprávněnou stavbu zřízenou za účinnosti zákona č. 141/1950 Sb. (a nejde o případ, ve kterém bylo možno sjednat nápravu podle zvláštních – restitučních – předpisů), musí přiměřeně přihlídnout nejen k § 125 zákona č. 141/1950 Sb., ale i k následujícím ustanovením, která upravují nabytí vlastnictví k cizí věci zpracováním.

Stavba je neoprávněná tehdy, stavěl-li někdo na cizím pozemku, aniž by mu svědčil právní titul, umožňující na cizím pozemku zřídit stavbu. Pro klasifikaci stavby jako neoprávněné je nerozhodné, zda stavebník měl stavební povolení. Stejně tak není rozhodující samotné vědomí vlastníka pozemku (resp. státních orgánů) o stavbě (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2612/2003, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 22 Cdo 4731/2010).

V posuzované věci vycházely nalézací soudy ze zjištění, že nejpozději v roce 1957 postavili právní předchůdci žalobců chatu zčásti na cizím pozemku. Nyní se jedná o pozemek v k. ú. P., který je ve vlastnictví žalované. V době výstavby chaty byl pozemek v užívání socialistické organizace a právní předchůdci žalobců nevěděli, že staví i na cizím pozemku. Jednalo se o stavbu trvalou, neboť od samého počátku byla budována jako stavba spojená se zemí pevným základem na kamenné podezdívce, aniž by však stavebníkům svědčilo právo stavby, čímž došlo ke vzniku neoprávněné stavby. Odvolací soud dospěl k závěru, že výstavbou neoprávněné stavby na cizím pozemku došlo ke vzniku jediné společné nerozdělitelné nemovité věci, přičemž vlastník stavby musel být totožný s vlastníkem pozemku. Vlastníkem takto vzniklé nemovité věci se stal z obou vlastníků ten, jehož podíl oceněný v penězích byl největší. Jelikož nebyly shledány důvody pro aplikaci § 127 zákona č. 141/1950 Sb. (tedy že by si právní předchůdci žalobců byli vědomi toho, že staví na cizím pozemku), posoudil vlastnictví věci podle § 126 odst. 1 téhož zákona. Při stanovení výše podílu soud vyšel ze závěrů soudů rozhodujících v předcházejícím řízení, že v době výstavby chaty byly ceny pozemků na velmi nízké úrovni a výrazně nižší, než ceny staveb. Vlastníky nově vzniklé nemovité věci, včetně pozemku v k. ú. P., se tak stali právní předchůdci žalobců.

S ohledem na uvedené právní závěry dovolací soud považuje právní posouzení věci odvolacím soudem za správné a v souladu s již ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, od níž nemá důvod se odchýlit.

Přípustnost dovolání nemůže založit ani další dovolatelkou tvrzená „otázka hmotného nebo procesního práva, která dosud nebyla vyřešena“, neboť tuto otázku výslovně nevymezila a nelze ji dovodit ani z obsahu dovolání. Ústavní soud přitom ve svém usnesení ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13, dostupném na <http://nalus.usoud.cz>, uvedl, že k přípustnosti dovolání nepostačuje ani vymezení jednotlivých dovolacích námitek, aniž by společně s nimi byla vymezena otázka přípustnosti dovolání, neboť dovolací řízení nemá být bezbřehým přezkumem, v němž procesní aktivitu stran nahrazuje soud (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2402/2007, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1936/2015). Otázku přípustnosti dovolání si není oprávněn vymežit sám dovolací soud, neboť tím by narušil zásady, na nichž spočívá dovolací řízení, zejména zásadu dispoziční a zásadu rovnosti účastníků řízení. Z judikatury Ústavního soudu se potom podává, že pokud Nejvyšší soud požaduje po dovolateli dodržení zákonem stanovených formálních náležitostí

dovolání, nejedná se o přepjatý formalismus, ale o zákonem stanovený postup [např. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 1092/15 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>)]. Námitky dovolatelky, že byla v době komunistického režimu připravena o majetek i právo na náhradu škody nejprve násilnou kolektivizací, a později i nezákonným postupem právního předchůdce žalobců, který navíc býval funkcionářem KSČ, přípustnost dovolání samy o sobě založit nemohou.

Dovolatelka rovněž namítá, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího i Ústavního soudu při řešení otázky vydržení vlastnického práva k pozemku žalovanou (jejími právními předchůdci). Odvolacímu soudu především vytýká, že nesprávně posoudil dobrou víru žalované v pravdivost a úplnost zápisů ve veřejné knize, neboť žalovaná i její právní předchůdci byli po celou dobu vedeni v katastru nemovitostí jako vlastníci pozemku. Podle dovolatelky tím zcela přehlíží princip právní jistoty. Poukazuje přitom na rozhodnutí dovolacího soudu sp. zn. 28 Cdo 393/2009 a 26 Cdo 4024/2010, a dále na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3314/11, II. ÚS 165/11 a I. ÚS 3061/11. Ani ohledně této námítky dovolání není přípustné, neboť rozsudek odvolacího soudu není v rozporu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu.

Držitelem je ten, kdo s věcí nakládá jako s vlastní nebo kdo vykonává právo pro sebe (§ 129 odst. 1 obč. zák.). Je-li držitel se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře o tom, že mu věc nebo právo patří, je držitelem oprávněným (§ 130 odst. 1 věta první obč. zák.). Oprávněný držitel se stává vlastníkem věci, má-li ji nepřetržitě v držbě po dobu tří let, jde-li o věc movitou, a po dobu deseti let, jde-li o nemovitost (§ 134 odst. 1 obč. zák.).

Z výše uvedeného vyplývá, že má-li být hodnocena dobrá víra držitele věci ve smyslu § 130 odst. 1 obč. zák. jakožto předpoklad oprávněné držby vedoucí (při splnění dalších podmínek) k nabytí vlastnického práva vydržením podle § 134 odst. 1 obč. zák., musí být nejdříve postaveno najisto, že daná osoba je držitelem ve smyslu § 129 odst. 1 obč. zák. Jinými slovy řečeno, nemůže být někdo držitelem oprávněným, pokud vůbec držitelem není. A není-li někdo držitelem vůbec, nemůže nabýt vlastnické právo k věci vydržením.

Tradičně se uznává, že držba zahrnuje faktické ovládnutí věci (corpus possessionis) a držební vůli, tedy úmysl věc držet „pro sebe“, nikoliv pro jiného (animus possidendi). V této souvislosti Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 17. 1. 2002, sp. zn. 22 Cdo 728/2000, vyslovil toto: „Pro vznik držby je nezbytné naplnění dvou předpokladů: vůle s věcí nakládat jako s vlastní (animus possidendi - prvek subjektivní) a faktické ovládnutí věci - panství nad věcí (corpus possessionis - prvek objektivní). Faktickým ovládnutím se nerozumí jen fyzické ovládnutí věci. Fakticky věc ovládá ten, kdo podle obecných názorů a zkušeností vykonává tzv. právní panství nad věcí. Proto je držitelem pozemku i ten, kdo na něj fakticky dlouhou dobu nevstoupil, pokud se držby nechopí někdo jiný, a také ten, kdo vykonává držbu prostřednictvím jiné osoby (tzv. detentora). Je však nezbytné, aby detentor věc fyzicky ovládal pro držitele a jeho jménem (například jako jeho nájemce). Důkazní břemeno, že tomu tak bylo, leží na tom, kdo tvrdí, že ten, kdo věc fyzicky ovládal, byl jeho detentorem.“

Je-li někdo zapsán ve veřejných knihách jako vlastník pozemku, nicméně pozemek fakticky (byť např. prostřednictvím detentora, který může být nájemcem či jiným uživatelem, odvozujícím své právo od knihovního vlastníka) neovládá, má tzv. knihovní držbu. Knihovní držba není skutečnou držbou a nepoživá ochrany [viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 4. 1932, sp. zn. Rv I 75/31 (dostupné v právních informačních systémech ASPI nebo beck-online.cz)]. Držba předpokládá skutečné, faktické ovládnutí věci (corpus possessionis – viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1664/2000, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3787/2012).

V projednávané věci bylo dokazováním před odvolacím soudem skutkově postaveno najisto (skutkovými zjištěními je dovolací soud vázán, a musí z nich při dovolacím přezkumu vycházet), že právní předchůdci žalované F. a A. F. byli od roku 1937 až do roku 1956 vlastníky sporného pozemku na základě směnné smlouvy uzavřené s obcí P., což nikým nebylo zpochybněno a není proto žádného důvodu, aby vlastnictví právních předchůdců žalované vzniklo na základě držby. Ve zbývajícím období, nejpozději od roku 1957, tedy od výstavby chaty, pak právní předchůdci žalované (F. a A. F. do roku 1976 a M. a J. V. do roku 1991), ani sama žalovaná, nesplnili jeden ze základních předpokladů vydržení, a to faktické ovládnutí věci (corpus possessionis). Fakticky ovládá věc ten, kdo podle obecných názorů a zkušeností vykonává tzv. právní panství nad věcí. Splnění této podmínky bylo vyloučeno tím, že na pozemku byla zčásti postavena chata ve vlastnictví osob odlišných od právních předchůdců žalované.

Lze proto uzavřít, že nedrží-li žalovaná věc, k níž bylo vydržení vlastnického práva uplatněno, fakticky, tedy ji vlastní mocí neovládá, nemůže vykonávat oprávněnou držbu, byť je jako její vlastník v katastru nemovitostí zapsána; platí totiž, že prostá knihovní držba nenaplnuje zákonné atributy držby oprávněné jako zákonného předpokladu pro vydržení vlastnického práva k věci.

Podle § 237 o. s. ř. je dovolání přípustné též proti akcesorickým výrokům rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se

odvolací řízení končí, včetně výroků o nákladech řízení [srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013 (uveřejněné pod č. 80/2013 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek)].

V posuzovaném případě k těmto akcesorickým výročkům patří dovoláním napadený výrok rozsudku odvolacího soudu. I pro něj ovšem platí omezení přípustnosti dovolání podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř., podle něhož dovolání podle § 237 není přípustné také proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží. Peněžité plnění přiznané výrokem o nákladech řízení pak nelze označit pro účely posouzení přípustnosti dovolání za plnění ze vztahu ze spotřebitelské smlouvy, z pracovněprávního vztahu, ani když je výrok o nákladech řízení akcesorickým výrokem v rozhodnutí, jež se (co do „merita“) takového „vztahu“ nebo takové „věci“ týkalo (ve výroku o nákladech řízení se zvláštní povaha těchto vztahů a věcí dovolující prolomení stanoveného limitu nijak neprojevuje) – [srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sen. zn. 29 ICdo 34/2013 (uveřejněné pod č. 5/2014 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek)].

Soud prvního stupně rozhodl o povinnosti dovolatelky zaplatit žalobcům k rukám jejich zástupce na náhradu nákladů řízení částku 29 684 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku. Odvolací soud ve vztahu k těmto nákladům řízení rozsudek soudu prvního stupně změnil a uložil dovolatelce povinnost zaplatit žalobcům k jejich rukám společným a nerozdílným na nákladech řízení před soudem prvního stupně částku 43 187,60 Kč; bylo tedy rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, a proto není ani v této části dovolání žalované přípustné.

S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud dovolání žalované podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

Proti tomuto usnesení není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 31. října 2017

Mgr. David Havlík

předseda senátu